

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus IV. Præliminaris. Ad Præcepta Secundæ Tabulæ De Justitia, &
Restitutione in communi

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio I. Quomodo restituendum?

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59506)

gentia domini aliò forte migrantis : tunc enim illa communiter usurpato jure utens restituat in loco, ubi rem locatam accepit, & satisfaciet.

IV. Dicta hæcenus potissimum intelligenda sunt, de restitutione ex contractu, quo res eadem numero debita restituenda est : nam quando res alia pro alia restituenda est, ut in emptione & venditione pretiũ pro merce recepta, aut merx pro pretio jam accepta, in praxi semper solent convenire expressè de solo loco, & expensis restitutionis seu solutionis faciendæ, quod si tamen per injuriam interdum rudes contrahentes nihil de hoc constituent, ad tacitas, & consuetas in ea regione conventiones recurrendum est, & ut *S. preced.* dictum, regulariter restitutio facienda in loco, ubi res accepta fuit, & expensis debitoris. Vide, si vacat, latè *Molinam Lessium; Lugo citt.*

CAPUT IV.

De

Modo & ordine restitutionis, causisque excusantibus.

SECTIO. I.

Quo modo restituendum?

SUMMARIUM.

1. Restitutio facienda est eo modo, quo res sufficienter veniat ad manus domini.
2. Debita ex delicto occulto, occultè, ex publico autem quandoque etiam publicè restituenda sunt.

4. *Quam-*

4. Quando restitutio occultè faciendâ, commodè fieri non potest ab ipsomet debitore, adhibenda est persona tertiâ, qualis plerumque est Confessarius.
5. Ex rationabili causâ sufficit restituere rectè fingendo se, quasi quid donaret, cum tamen animus sit restituere.
7. Si debitum transmissum per personam à creditore delegatam, pereat quomodocunque, ipsi creditori perit.
8. Unde si famulus à creditore ad petendum debitum missus, cum eo aufugiat, debitor liber manet.
9. Pariter si nuntius à debitore, cum præscitu & voluntate creditoris electus, rem ex quacunque causâ non reddat domino, debitor liberatur.
10. Idem est, si debitor & creditor statuerunt signum, quo à quacunque persona exhibitâ res mittatur, si perit, domino perit.
11. Item etiâ debitum ex contractu vel re accepta transmissum per personam fidelem habitam deputatam ab ipso debitore, non huic, sed creditori perit, si debitum sit reale ac determinatum in individuo.
12. Secus, si debitum sit personale & indeterminatum in aliquo genere, & g. centum floreni, tot modii frumenti &c.
13. Si rem voto vel juramento promissam Ecclesiâ & g. mitas per virum, fidelem tibi putatum, si is eam sibi retinuit, tu deobligaris, non ipse.
14. Nisi rem illam sine sua culpa, & g. furto, latrocinio &c. amisisset.
15. Debitum vero ex delicto, sive reale determinatum, sive personale & indeterminatum in specie, & individuo transmissum per internuntium quemcunque Confessarium, si pereat, vel non reddatur quocunque casu, debitori perit.
16. Usque ad n. 20. salvuntur objectiones.
20. Qui rem furtivam Petro v. g. debitam, bona fide suo, vel alterius v. g. Confessarii consilio, jam erogavit pauperibus, de errore edoctus, secundum communem sententiam ad huc tenetur, eam restituere domino: secundum alios tamen probabiliter liberatur.

Resolvitur casus de famulo; qui vas argenteum nomine Titii dono dandum Cajō, id retinuit usque post mortem Titii, ad quid, vel quibus teneatur?

ASSERTIO I.

Restitutio debiti cujuscunque facienda est eo modo, qui consideratis circumstantiis personarum & rei debita, sufficiat ad hoc, ut res recte perveniat in potestatem domini vel creditoris. Debitum transmissum per personam delegatam ab ipso domino, vel creditore, si pereat, domino perit: Debitum autem ex contractu, vel re accepta transmissum per personam fidelem habitam, vel deputatam ab ipso debitore, reale quidem, & determinatum, ac individuum, adhuc domino perit: personale verò & indeterminatum in aliquo genere perit debitori, si sit & quodcunque debitum ex delicto. Est tota communis.

§. I.

Restitutio facienda est eo modo, qui sufficiat ad hoc, ut res recte perveniat in manus domini, vel creditoris.

In hoc consentiunt omnes: quocunque enim modo res in potestatem domini perveniat, jam attingitur finis præcepti restitutionis, & justitiæ commutativæ, scilicet æqualitas, ut nimirum dominus habeat tantum, quantum habere debet. Unde in debitis ex contractu, vel re accepta parum refert, num debitor palam, vel clam per se, vel alium restituat, dummodo restituat; nam juxta regulam juris in 6. *Quod quis per alium facit, per se facte censetur.*

II. In

3 II. In debitis ex delicto aliunde refert, ut debita ex delicto occulto, occultè etiam restituenda sint ad evitandam infamiam, vel aliud incommodum debitoris. Debita verò ex delicto publico interdum etiam publicè restituenda sunt ad emendandum scandalum, & offensam aliorum, ut contingit in publicis & notoriis usurariis, qui ex Charitate tenentur, & à Confessario urgendi sunt etiam restitutionem publicè facere ad scandalum, vel jam datum tollendum, vel imposterum cavendum. Quòd si tamen talis jam occultè restituisset, non teneretur iterum publicè restituere, sed sufficeret alia ratione occurrere scandalo, v. g. ostendendo se jam restituisse: nam quòd publicè debeat restitui non oritur ex obligatione justitiæ, cum etiam occulta restitutione jam sublata sit inæqualitas, sed oritur solum ex obligatione Charitatis tollendi scandala, & offensas proximorum, quæ sola nunquam inducunt obligationem restitutionis,

4 III. Etiam consultum est, ut, quando restitutio debita ex delicto occulto, etiam occultè non potest fieri à debitore, nisi cum periculo infamiæ, vel alterius incommodi, is inquirat occasionem restituendi per tertiam personam, hominem nimirum fidelem, & probum ac secretum, qui loco debitoris personam innominatam, domino, vel damnificato restituat: qualis persona idonea plerumque censetur Parochus, vel Confessarius sub sigillo saltem naturali ad id obligatus, uti monent DD. S. Thom. & Scotus 4. d. 15. q. 2. n. 34. ubi ait: *Quando ablatio fuit occulta, tunc non tenetur ablator se procedere,*

ere, nec per consequens per se ipsum restituere, sed per aliam personam secretam, & fidelem, & expedire, quod per Confessarium: Quia sibi est crimen detectum in Confessione, & de ejus fidelitate, quod restituat fidei suae commissum, satis debet credi. Hæc Scotus.

IV. At, quid si debitum ex delicto tibi ipsi restitutum rectè, ut ne tu ipse læsus quidem advertas, v.g. ex occulto furto, vel fraude debeo tibi centum aureos, sed quia sum tuus bonus amicus, timeo, ne alio quocumque modo restituens veniam tibi in suspicionem furti, imò fur deprehensus & famam, & amicitiam apud te perdam: ideo tempore nuptiarum tuarum v.g. dono tibi vas argenteum, aut gemmam pretiosam auro inclusam ejusdem cum furto valoris, reverà tamen animo, ut tibi tuum debitum restituum: erone sic liber ab onere restitutionis? Ratio dubitandi est: quia certum moraliter scio, te utpote gravissimum virum mihi in aliqua simili occasione aliud tantumdem redonaturum, quod donaturus non esses, nisi ego antea donassem. R. Te nihilominus liberari. Ratio est: quia, cum hæc redonatio fiat ex mera liberalitate, ad quam tu amicum nec induxisti, nec obligasti, non es directa, & absoluta illius causa, sed tantum occasio; quare, tum periculum tuæ famæ, sit causa proportionata te excusans à cooperatione ad hoc amici damnum, quod occasione tui facti muneris inferitur, non peccas, nec consequenter ad restitutionem ulteriorem obligaris. Confirmatur: Ad evitandam infamiam licet differre restitutionem, imò quandoque omni-

368 *Tract. IV. Prelim. ad Præcepta. 2. Tab. Cap. 17.*
nò omittere, ut patebit *Sett. 3. & 4.* cum fama sit
altioris ordinis; cur ergò ob eandem causam non
liceat in nostro casu, ita occultè restituere, cum id
magis faveat creditori? Sed jam vides minimè lice-
re sic facere, si nulla iusta, & proportionata causa
subesset, ob rationem dubitandi antea propositam:
sic enim restituens, certòque prævidens dominum
tantundem redonaturum, ipsi potius illuderes,
quàm satisfaceres.

6 Cæterum principails hîc est controversia ex *n. 4.*
Quòd si debitor debitum suum mittat creditori per
personam tertiam, famulum, nuntium, Confessari-
um, & res sua, sive malitiâ talis personæ tertie, si-
ve casu fortuito (v. g. furto, latrocinio, naufragio
&c.) ad dominum non perveniat: liberaturne tunc
debitor, an verò denuò tenebitur restituere? Et ha-
bet quæstio locum tam in debitis ex delicto, quam
ex contractu, vel re accepta. Et nota, posse perso-
nam illam intermediam restitutionis delegari ali-
quando ab ipso creditore, vel domino rei, & tunc
perinde est. Aliquando ab ipso creditore, & tunc
necesse est, ut persona delegata à debitore ad resti-
tuendum, sit, vel communiter habeatur fidelis, &
ab ipso debitore talis esse bona fide credatur: alio-
quin enim debitor tradens rem restituendam per-
sonæ suspectæ, vel sibi incompetæ fidei, eò ipso
censebitur egisse dolosè, & saltem culpabiliter, &
re pereunte, & non redditâ domino, non liberabi-
tur ab obligatione denuò restituendi, secundum
omnes. Itaque dicimus porò in Assertionè.

§. II.

Debitum transmissum per personam delegatam a domino, vel creditore.

7 Quocunque casu aut culpa personae intermedie pereat, vel ad ipsum non perveniat, ipsi domino, vel creditori perit. & debitor ab onere restitutionis liber manet. Communissima, meique citati. Molina, Less. Laym. Ratio patet: quia hoc est, quod personae a creditore delegatae debitum traditur, totum dominium rei traditae ac plenum jus in re transit ad creditorem: ergo creditori, & non debitori perit; consequenter cessat obligatio denuo restituendi. Hinc ulterius.

8 II. Si famulus missus a domino ad petendum, & auferendum debitum, postmodum una cum debito aufugiat, debitor liber manet, nec tenetur quidquam amplius restituere: quia famulus ita destinatus a domino, facit quasi unam personam cum domino: ideoque tradere rem tali famulo, idem est, ac tradere ipsi domino, pleno dominio in ipsum translato, ut modò dixi: consequenter ei tradita res perit. Secus esset, si dominus misisset famulum solum ad monendum debitorem, ut debitum solvat, non autem, ut debitum auferat, seu non designando ipsum ut personam, qua mediante debitum transmittat, tunc enim si debitor ei rem tradat, isque cum re sibi tradita aufugiat, debitum cogetur denuo restituere; nam hoc casu famulus ad transferendum debitum non a domino, sed a debitore destinatus est, juxta mox dicenda §. seq.

9 III. Eadem ratione : quando debitor pecuniam debitam tradit nuntio, à se quidem delecto, tamen etiam de voluntate & commissione ipsius domini, ut quem vellet, deligeret, modò fidelis communitè habeatur; isque rem traditam ex quacunque causa non reddat domino, liberatur debitor obligatione denuò restituendi. Ratio eadem est, quæ supra, Secus esset, si debitor, omisso nuntio de consensu domini semel delecto mittat debitum per alium, sibi fortè magis fidelem visum, & is tamen debitum non restituat : tunc enim debitor non liberabitur obligatione denuò restituendi, quia verè ipsius tantum delegatus fuit.

10 IV, Similiter si debitor, & creditor communi consensu statuerent aliquod signum ex pacto, quod per omnem personam exhibentem illud signum, res sit mittenda: & aliqua persona alio tali signo falso exhibito, rem sibi traditam non reddat domino, domino perit, & debitor liberatus manet : quia vi pacti, persona tale signum exhibens censetur unam personam cum domino facere; ideòque debitor illi personæ debitum tradens, ipso domino tradidisse. Secus rursus esset, si debitor ipse alicui alteri manifestasset tale signum : tunc enim personam illam rem sibi traditam non reddente, ipse non liberabitur, sed denuò restituere cogetur : quia revelatio secreti signi (quæ instar doli habetur) in causa fuit, quòd creditor debitum suum non recipiat, ut notat etiam *Molina*.

§. III.

Debitum ex contractu, vel re accepta transmissum per personam fidelem habitam deputatam ab ipso debitore.

Si quidem debitum reale sit, ac determinatum **II**

Si in individuo, v. g. hæc vestis, hic scyphus, hic equus locatus, vel commodatus, hæc numero pecunia deposita &c. si vel malitiâ illius personæ, vel quocunque casu domino non reddatur, aut periret, etiam domino periret, & debitor liberatus maneret. *Communis DD. apud citt.* Et quoad commodatum habetur expressè in Jure *L. Argentum f. commodati. Argentum commodatum si tam doneo seruo meo tradidissim, ut non debuerit quis existimare futuram, ut à quibusdam malis hominibus deciperetur; tamen non meum detrimentum erit, si id mali homines interceptissent.* Hæc ibidem autem est, si res debita sit ex quocunque contractu, aut ratione rei acceptæ tantum à possessore bonæ fidei. *Ratio est:* quia talis res ita in specie, & in individuo determinata debita spectat ad actuale dominium domini, ut in deposito, commodato, locato, aut si talis res inventa, vel aliàs possessa sit bona fide; at omnis res, quæ perit, domino perit: ergo si debitor bona fide transmittit per bajulum fidelem habitum, & non reddita est, ipse liberatus à restitutione manet. Intellige autem semper: dummodo ex parte debitoris in designatione talis personæ intermediæ omnis dolus & culpa absit juxta *di. fac. 2. de restit. ex contractu.*

A 3 *

II. Quod

12 II. Quòd si verò debitum ex contractu, vel re accepta personale, & indeterminatum sit in aliquo genere v. g. centum floreni, tot modij frumenti ex mutuo, vel empto, transmissum per personam intermediam quantumvis fidelem habitam, etiam fortè ex causa per Confessarium designatam à debitore, si ejus malitia, vel quocunq̃ casu ad creditorem non perveniat, debitori perit, isque denuò restituere tenetur, & omni jure, & foro obligatus manet. *Omnes.* Ratio est: quia res personaliter tantum, & indeterminatè debita alteri, ut centum floreni ex mutuo, vel empto, non est sub dominio creditoris, sed manet sub dominio debitoris tantum, quousque creditori reddatur, vel ad ejus manus perveniat immediatè, vel mediatè per bajulum ab ipsomet destinatum: atqui omnis res, quæ perit, suo domino perit: ergò si debitor tale debitum misit per alterum à se delegatum, & quacunque causa redditum non est, ipsi debitori perit, isque denuò alios centum florenos v. g. solvere cogetur.

III. At quid si debitum sit ex voto, vel juramento Deo factum, v. g. vovisti, vel jurasti Deo calicem, vel pecuniam tantam dare Domui Lauretanae; misisti per virum, fidelem tibi putatum, sed ipse sibi retinuit: tu jam id rescis, obligarisne mittere, & solvere votum tuum, vel juramentum?
 n. Minimè. Ita (contra satis multos) cum aliis Diana p. 10. *traët. 16. resolut. 97.* Tamb. *cit. c. 1. §. 5. n. 9.* Ratio est: quia satis in re morali ex Dei benignitate à te votum, vel juramentum adimple-

tum censendum est, mittendo per illam mediatam traditionem bona fide factam. Disparitas inter Deum, & hominem in simili sæpè inculcata est. Interim mediator ille nequam semper obligabitur muneris suo satisfacere ex justitia: si non faciet, peccabit is, non quidem contra votum, vel juramentum, quia ipse nihil vovit, vel juravit, sed contra justitiam, ut patet. An etiam sacrilegio? Ita affirmant Bonacina, Fagund. apud Tamb. cit n. 9. in fine. Eò quòd res sit Deo destinata. Negant æquè facile alij, eò quòd res nondum sit Deo sacra ex sola privata hominis voluntate Deo deputata.

IV. At, quid si mediator ille illam rem sine sua culpa amittat furto, latrocinio, vel alio casu improviso: obligaturne ad aliquid? R. Ad nihil obligari, si amittat rem determinatam in individuo acceptam, v. g. hunc calicem, hunc aureum anulum, hanc numero pecuniam: aut si amittat totum cumulum pecuniæ, in quo pecunia à vovente data, unà cum suâ permixta erat. Ratio est: quia ipse non obligatur ex voto, vel juramento, quòd solum parit personalem obligationem in ipso vovente, vel jurante. Non ex re accepta; quia jam rem amisit. Non ratione amissionis; quia hæc inculpabilis supponitur. Nec denique ex contractu speciali assecurationis; quia nullus intervenisse iam supponitur; ergo ex nullo capite. Secùs dicendum esset, si occasione illius pecuniæ alienæ, & votivæ, amisisset aliam pecuniam propriam: tunc enim quia suam pecuniam amisit, tenetur alienam votivam adhuc ad Domum Lauretanam defer-

re; quia illius amissionis infortunium nullo modo debet cedere in damnum Ecclesiæ, uti resoluit Tamb. cit. n. 12. in fine.

§. IV.

Sicut & quodcumque debitum ex delicto, si perditum, debitori perit.

¶ I. **D**ebitum ex delicto quocumque sive reale determinatum, sive personale, & indeterminatum in specie & individuo, transmissum per internuntium quamvis fidelem habitum, etiam Parochum, vel Confessarium, sive ejus malitiâ, sive quocumque casu domino non reddatur, vel pereat, debitori perit, isque denuò restituere tenetur. Ita contra paucos infra citandos, communis DD. Navar. uterque Tolet, Rebellus, Faber, Silvius, aliiq; citt. Lessius lib. 2. c. 16. dub. 6. n. 65. Mol. tom. 3. disp. 754. n. 2. §. Quando per Confessarium. Laym. Lugo tom. 1. de justit. disp. 21. sect. 5. à num. 89. Ratio est: quia debitor ex delicto, hoc ipso, quia injustè accepit, & detinuit rem alterius, est vera, & voluntaria causa damni alterius, sive deinde res suâ sive alterius culpâ, sive quocumque casu pereat, (simili tamen casu non certò peritura apud dominum, juxta alibi dicta) seu ad dominum non perveniat: semper enim verum est dicere, nisi delictum tuum præcessisset, & tu rem alterius injustè non detinuisles, res domino non periisset: ergo quocumque modo pereat, debitori ex delicto perit: consequenter is nunquam liberatur à restitutione. Et sanè secundum omnes debitor iniquus non liberatur

beratur à restitutione, si res aliena apud ipsum omnino invitum, furto, rapinâ, incendio periisset, (saltem nisi similiter certò peritura fuisset apud dominum) ergò eâdem, imò majori ratione non liberatur à restitutione, si res aliena ab ipso voluntariè tradita nuntio, vel etiam Confessario, ejusque malitiâ, vel quocunque casu pereat, vel domino non reddatur. Nec obstant, quæ videntur opponi posse.

Nam I. Verum est: rem debitam determinatam in individuo, v. g. hic torques aureus &c. si pereat, suo domino perire. Sed adde: si sine culpa debitoris pereat, atqui hic præcessit culpa debitoris iniqui & debitor ex delicto, seu possessor injustus primo instanti acceptionis, vel detentionis injustæ semper est in mora culpabili solvendj: ergo res simpliciter ejus culpâ perit. Neque enim censeari potest solo casu perire, quando interitus causa, & occasio fuit culpa, seu injusta ablatio, etsi postea absque ejus alia novâ culpâ, solâ culpâ alterius, vel casu pereat, & domino non reddatur, Secus esset, si res aliena absque omni culpa habita à debitore, postea casu pereat: tunc enim domino peribit, & debitor liberatus manebit, juxta dicta §. *preced. n. II.*

II. Verum etiam est: debitorem in hoc casu, quando debitum ex delicto occulto per se ipsum sine periculo infamiæ, vel alterius incommodi restituere non potuit transmittendo per internuntium, vel Confessarium maximè fidelem habitum, fecisse quantum in se fuit, seu quantum potuit, & debuit. Sed intellige in ordine ad evitandum novum peccatum in illa restitutione sic bona fide facta:

Sta: non item in ordine ad extinguendum debitum, & evadendam obligationem ex primo delicto ortam restituendi denuò, si ea ratione restitutio efficaciter non fiat: quia ex delicto præterito semper obligatur ad servandum dominum indemnem cum effectu.

18 III. Verum quoque est, eo casu, cum debitor ex delicto occulto, ob periculum infamiæ, restituere non potest per se, do minum præsumi contentum, ut restitutio sibi fiat per Confessarium, vel aliam personam, maximè fidelem habitam. Sed utique semper intelligendò: *salvo jure suo*; ut quomocunque res ad ipsum non perveniat, absque suo detrimento id fiat. Verum autem non est, dominum tunc perinde se habere, ac si personam intermediam ipse delegasset, cui res tradatur: tunc enim vi mandati haberet pro accepto debitum datum illi personæ intermediæ, adeoque remisisset jus ad damna secuta, si sibi res non redderetur. In proposito autem dominus non designavit personam, nec renuntiavit juri suo præhabito ex delicto alterius; sed solum tacitè intelligitur consentire, ut debitor iniquus eo modo restituere tentet, retenta tamen obligatione, & jure suo, ut non suo, sed debitoris periculo fiat, si restitutio non succederet. Sententia re ipsa mihi verissima.

19 IV. Quia tamen fortassis quandoque præsumi posset creditorem, seu dominum rei velle remittere jus suum, si eo casu res tradita Confessario minimè suspecto sibi non reddatur; ideò cum *Tamb. cit. lib. 8. tit. 4. §. 5. n. 7. in fine*; non audeo damnare

oppositam sententiam, debitorem hoc casu liberari
 à restitutione denuò facienda. Ita absolutè docent
P. Navar. (mutatâ priori sententiâ) *Rodrig. Regi-*
nald. Fillucius, alii, quos affert *Diana p. 2. tr. 3.*
Seçt. 17. Miscell. resolut. 2. censens hanc sententi-
 am esse tutam in praxi. Et non improbabilem cen-
 set etiam *Lessius lib. 2. c. 16. dub. 6. n. 67.* Ratio
 modò indicata est: quia & tu fecisti, quantum po-
 tuisti; & creditor censetur tunc consentire huic
 transmissioni per hominem ad eò fidelem putatum,
 perinde, ac si ipse designâisset; & ideò velle cedere
 iuri suo, si præter omnem opinionem res ei non
 tradatur, siquidem tu prudenter te gessisti. Sed tu
 benè pondera dicta superiora, & cogita; & ex di-
 ctis judica de uno, & altero casu hîc incidente.

Casus incidens.

Confessarius bona fide, & errore inculpabili du-
 ctus tibi indicit pœnitenti, ut pecuniam, ali-
 amvè rem, quam à Petro surripuisti, des pauperi-
 bus: tu promptè exequeris, eam mox integrè pau-
 peribus distribuens; postea sive idem Confessarius,
 te meliùs perpensâ, sive alius doctor tibi insinuat,
 te meliùs perpensâ, sive alius doctor tibi insinuat,
 incautum fuisse consilium: cum enim sciretur do-
 minus, ipsimet res sua restituenda erat, & non pau-
 peribus. Teneberisne iterum rem domino resti-
 tuere, vel compensare? *R.* Omnino, quòd sic, se-
 cundùm Sententiam communem modò probatam;
 eadem enim omnino est ratio, quæ in casu fuit po-
 sita. Quòd si tamen velis sequi Sententiam modò
 propositam, certè cum *Tamburino ibidem n. 8.*
 non

378 *Tract. IV. Prelim. ad Præcepta 2. Tab. Cap. IV.*
non audeo, te iterum obligare. Ratio videtur
esse, quòd dominus non debeat esse invitus in tanta
pietate tua, quin consentiat in illam eleemosynam,
in ejus spirituale commodum erogatam: Et confir-
matur: Nam alioquin si denuo restituas, plus resti-
tues, quàm debes: (ad quod justitia te nunquam
obligat) quia dares nunc pecuniam illam ablatam,
& insuper jam antè dedisti bonum illud spirituale
eleemosynæ, quòd jam cessit pro lucro spiritali
domini. Supponitur autem semper hìc bona fides
& Confessarii, & pœnitentis; alioquin certum est,
obligationem non extinguì, quin in defectum pœ-
nitentis ipsi incumbere Confessario, juxta dicta. c.
preced. Sect. 1. §. 3. de consulente ad damnum pro-
ximi.

Casus incidens alius.

21 **T**itius æger famulo suo dat vas argenteum, ut
suo nomine dono tradat Cajo. At famulus
non tradidit, sed detinuit dolosè usque ad mortem
Titii domini sui. Quæritur hìc, ad quidnam fa-
mulus obligetur? Molina *tract. 2. disp. 263. n. 7.*
cum aliis multis docet à famulo duplicatam deberi
restitutionem: Cajo enim donatario debet valis
æstimationem propter damnum, quod illi intulit,
dum ei donum non tradidit, vel saltem ei non signi-
ficavit, ut potuisset illud Cajo acceptare, vivente
Titio, & sic jus in donum acquirere. Hæredibus
autem Titii debet restituere ipsum vas argenteum:
quia cum omne mandatum expiret morte man-
dantis, illud autem mandatum Titii ante illius
mor-

mortem non habuerit effectum, jam nunc vas illud non pertinet ad Cajum donatarium, sed ad hæredes defuncti Titii: nisi fortè donatio facta fuerit ad pi- am causam: tunc enim in favorem animæ præsumi- tor mandatum subsistere. Sic *Molina*, & in rigore quidem verissimè. Verùm duplicata hæc restitutio dura nimis erit famulo. Ideo probabilis videtur Sententia Sa. v. *Donatio* n. 25. Et aliorum cum *Tamb. cit. n. 12.* Nimirum sufficere, si famulus reddat ipsum vas Cajo donatario, nihil hæredibus. Ratio est: quia satis probabile est, mandatum illud, cum sit favorabile, & gratia facta, non expirare morte mandantis, sicuti nec morte concedentis ex- spirant cæteræ gratiæ factæ, ut sunt concessiones privilegiorum, dispensationum, Indulgentiarum &c. ut latissimè docet *Sanch. l. 8. d. Matr. disp. 28.* præsertim n. 46.

SECTIO. II. Quo ordine restituendum?

SUMMARIUM.

24. Ordine restitutionis debita certa præferenda sunt incer- tis, ita ut habens plura debita prius restituere de- beat certa debitoribus notis, postea de reliquo in- certa, quousque se extendunt facultates.
26. Pariter debita realia præferenda sunt personalibus:
29. Inter debita autem personalia, hypothecata præferenda sunt nudis non hypothecatis usque ad n. 34.
34. Usque ad n. 40. docetur summarè, quæ, & quo ordine, ex bonis defuncti solvenda sint.
40. Inter debita nuda, onerosa præferenda sunt gratuitis, ita ut quis prius solvere debeat debita contracta ex donatione, legato &c.